

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ КРУГЛОГО СТОЛУ

СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ: ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

Факультет психології, політології та соціології

Кафедра психології

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ
КРУГЛОГО СТОЛУ

**«СУЧАСНА ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ:
ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

Присвячено Міжнародному дню толерантності

15 листопада 2024 року

Видавництво
«Юридика», 2025

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Аракелян Мінас Рамзесович**, доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, перший проректор Національного університету «Одеська юридична академія»

Члени редакційної колегії:

Цільмак Олена Миколаївна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Геращенко Олександр Сергійович, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Гурін Руслан Сергійович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Джежик Ольга Володимирівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Самара Ольга Євгенівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов Вячеслав Абдуллайович, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Шмаленко Юлія Іванівна, кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Зважаючи на свободу наукової творчості, відповідальність за достовірність матеріалів та фактів, унікальність тексту тез та дотримання вимог академічної доброчесності, несуть автори.

С 916 Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи : збірник матеріалів Круглого столу присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.) / за заг. ред. М. Р. Аракеяна. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2025. – 160 с. URL: <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

ISBN 978-617-8182-85-4

DOI <https://doi.org/10.32837/11300.29134>

Збірник матеріалів підготовлено за доповідями учасників Круглого столу «Сучасна юридична психологія: виклики та перспективи» присвяченого Міжнародному дню толерантності (м. Одеса, 15 листопада 2024 р.).

УДК 159.98:340(049.2)

DOI:

Чередник Катерина Віталіївна,
здобувач факультету психології політології та соціології
Національний університет «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: кандидат політичних наук, доцент
Третьякова Тетяна Миколаївна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ КОНФЛІКТНИХ ВІДНОСИН У ПІДЛІТКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Соціально-психологічні чинники конфліктних відносин у підлітковому середовищі відіграють ключову роль у формуванні взаємодії між молодими людьми. У цей період життя підлітки активно шукають свій ідентичність, взаємодіють із однолітками та адаптуються до соціальних норм, що часто супроводжується емоційними сплесками і конфліктами. Соціальний контекст, у якому розвиваються ці відносини, включає родинні, шкільні та одноліткові групи, що в свою чергу впливає на поведінку підлітків. Психологічні аспекти, такі як самооцінка, емоційна зрілість і навички комунікації, також суттєво визначають, як підлітки реагують на стресові ситуації і як вирішують конфлікти.

Проблема конфліктної поведінки є актуальною для сучасної соціально-психологічної науки і практики. Конфлікти є невід'ємною частиною нашого життя. Вони є інструментом для розвитку особистості та соціальної системи в якій вона знаходиться. Будь-яка взаємодія між людьми не може відбуватися абсолютно безконфліктно. Під час конфлікту люди отримують певний досвід, що сприяє соціалізації та розвитку особистості, за умови коректного його вирішення.

Особливо дана проблема повстає у підлітків. Підлітковий вік характеризується психологічними, фізичними та соціальними змінами. Унаслідок цих змін виникають внутрішньо особистісні конфлікти та проблеми із взаємодією з оточуючими. Також підлітковий вік характеризується високою тривожністю, що також впливає на поведінку та конфліктність. Існує багато соціально-психологічних факторів, що можуть впливати на підлітка та його поведінку.

Формування особистості та її розвиток нерозривно пов'язані з конфліктами, які слугують як викликами, так і можливостями

для особистісного зростання. Конфлікт є не лише проблемою, а й важливою складовою міжособистісної взаємодії, котра привертає увагу психологів, соціологів та філософів. Сутність конфлікту в сучасній психології залишається дискусійною, адже його прояви та причини можуть бути надзвичайно різноманітними: від суперечностей у цінностях до зіткнення інтересів та потреб.

Конфлікт у психологічному аспекті можна розглядати як процес, що формується під впливом внутрішніх та зовнішніх чинників. Внутрішньо-особистісні конфлікти можуть виникати через невідповідність між особистими очікуваннями та реальністю, тоді як міжособистісні конфлікти здебільшого базуються на суперечностях у поглядах або інтересах сторін. Психологічний аспект конфліктів часто включає когнітивні та емоційні компоненти, такі як рівень емпатії, здатність до самоконтролю, а також індивідуальний темперамент і реактивність на подразники. Відповідно, поведінка в конфлікті залежить не лише від зовнішніх обставин, але й від особистісних якостей індивіда, зокрема його навичок саморегуляції, схильності до агресії чи співпраці.

У підлітковому віці ці аспекти набувають особливої значущості, оскільки цей період відзначається активним становленням самосвідомості та інтеграції в соціум. Підлітки стикаються з необхідністю балансування між бажанням незалежності та потребою в підтримці з боку близьких людей, що часто супроводжується внутрішньою боротьбою і конфліктами. Такі зміни, як гормональні зрушення та інтенсивне усвідомлення власного «я», можуть проявлятися через емоційну нестабільність і пошук власної ідентичності, що підсилює конфліктні ситуації як з однолітками, так і з дорослими [1].

Таким чином, підліткові конфлікти є результатом взаємодії психологічних, соціальних та фізіологічних чинників, які змінюють пріоритети, соціальні ролі та самосприйняття молодой особистості. Підлітки прагнуть бути визнаними у своєму середовищі, що робить для них особливо значущими соціальні взаємодії та рольову ідентичність у групах, до яких вони належать.

Психологічні особливості підліткового періоду виявляються у таких аспектах:

- **Зміна пріоритетів** у житті: підлітки починають по-новому дивитися на свої цінності, обираючи ті, що найбільше резонують з їхніми особистими переконаннями.

- **Нестабільність:** цей період часто супроводжується емоційними сплесками, які можуть бути наслідком різних стресових ситуацій або внутрішніх переживань.

- **Егоцентризм:** увага підлітків часто зосереджена на власних переживаннях, що може ускладнювати взаємодію з оточуючими.

- **Недостатній життєвий досвід:** молоді люди ще не мають достатнього досвіду для ухвалення зрілих рішень, що може призводити до помилок у поведінці.

- **Потреба в незалежності:** підлітки прагнуть звільнитися від контролю з боку дорослих, що є природним етапом у їхньому розвитку.

- **Пошук нової соціальної ролі:** вони починають усвідомлювати свою позицію в колективі та прагнуть знайти своє місце в соціумі.

- **Бажання утвердитися** серед однолітків: визнання з боку ровесників стає для підлітків важливим фактором, який впливає на їхню самооцінку [3].

Конфліктність особистості в підлітковому віці може бути визначена через низку факторів, які впливають на її формування. Серед них можна виділити:

- **Психологічні фактори:** сюди входять такі особливості, як темперамент, рівень агресивності, тривожність та загальний емоційний стан, які можуть суттєво впливати на поведінку підлітка в конфліктних ситуаціях.

- **Соціально-психологічні фактори:** взаємодії з однолітками, родичами та соціальним оточенням, які також можуть бути джерелом конфліктів.

- **Соціальні фактори:** вплив культурних, економічних та інших умов життя, що формують поведінку підлітка.

Взаємодія всіх цих елементів визначає, яким чином підлітки реагують на виклики навколишнього світу та конфлікти, що виникають у їхньому житті. Важливо розуміти, що цей період, хоча й сповнений труднощів, є також часом для розвитку

важливих навичок, які допоможуть молодим людям впоратися з майбутніми викликами в житті [2].

Таким чином, конфлікти є природним механізмом, що сприяє особистісному зростанню і самопізнанню, особливо в періоди активного розвитку, такі як підлітковий вік. Цей період відзначається особливою чутливістю до зовнішніх факторів і пошуком свого місця в соціумі, що робить підлітків вразливими до впливу стресових подій та конфліктів у міжособистісних стосунках. З одного боку, конфлікти створюють певні труднощі, змушуючи підлітків виходити за межі своєї зони комфорту, але з іншого – вони виступають як каталізатор для розвитку соціальних і комунікативних навичок, сприяючи становленню зрілої особистості. Реакції підлітків на конфлікти можуть значно різнитися, залежно від внутрішніх ресурсів і зовнішніх обставин, таких як підтримка з боку родини, шкільного середовища та соціальних груп. Дослідження показують, що вміння підлітків справлятися з конфліктами залежить не лише від рівня їхньої емоційної зрілості, але й від культури, у якій вони виховуються, та від наявності конструктивних моделей вирішення конфліктів у їхньому оточенні. Отже, конфлікти в підлітковому віці можна розглядати як важливу частину процесу розвитку, яка допомагає не лише розширити світогляд і підвищити рівень самоусвідомлення, а й сформувати здатність до самоконтролю, емпатії та ефективної комунікації.

Список використаних джерел

1. Гарькавець С. О. Соціальні конфлікти : словник-довідник. Сіверськ-донецьк, 2020. 120 с.
2. Петрінко В. Конфліктологія : навч. посіб. Ужгород : Говерла, 2020. 360 с.
3. Mental health of adolescents. World Health Organization, 2024. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/adolescent-mental-health>

Ключові слова: конфлікт, конфліктність особистості, підлітковий вік, особливості підліткового віку, психологічні, соціальні та соціально-психологічні фактори конфліктності підлітків.

Keywords: conflict, personality conflict, adolescence, peculiarities of adolescence, psychological, social and socio-psychological factors of adolescents conflict.

Фартух Олена Олегівна ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ТА МЕХАНІЗМИ ЇЇ АДАПТАЦІЇ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ	124
Цимбал Аліна Юріївна РОЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ СВІДОМОСТІ У ФОРМУВАННІ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ.....	127
Цільмак Олена Миколаївна ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.....	131
Чачко Світлана Леонідівна ОСОБЛИВОСТІ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ КУРСАНТІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ВОЄННИХ ЗАГРОЗ В УКРАЇНІ	134
Чередник Катерина Віталіївна СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ КОНФЛІКТНИХ ВІДНОСИН У ПІДЛІТКОВОМУ СЕРЕДОВИЩІ.....	137
Чумаченко Василина Ігорівна ДОСЛІДЖЕННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖОСОБИСТІСНИХ ВІДНОСИН ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ У ВИРОБНИЧИХ КОЛЕКТИВАХ	141
Шмаленко Юлія Іванівна КОНФЛІКТОЛОГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК БАЗОВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЮРИДИЧНОГО ПСИХОЛОГА.....	144
Ягодкін Вадим Вікторович, Дудник Руслан Миколайович ОСОБЛИВОСТІ РОБОТИ ПСИХОЛОГА В УСТАНОВІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ.....	147